

Моско Москов (София)

Д-Р АТАНАС САЛАМБАШЕВ КАТО ОНОМАСТ

Родопите винаги са имали искрени почитатели. Много от тях са посветили сили и време на изучаването и претворяването на миналото, бита, обичаите, песните, езика и изкуството на родопските българи. Сред учените, отделили на южната ни планина специално внимание, изпква д-р Атанас Саламбашев – роден в Смолян, в семейство на зидар и тютнопроизводителка. Това вече е достатъчно Родопите да станат негова съдба в изследователската и научната му дейност.

Труден е бил житейският път на д-р Саламбашев. Едва постъпил в първо отделение на българско училище, семейството му се преселва в Беломорска Тракия и там Атанас завършва трето отделение на гръцко училище. На 11 години е чирак в кръчма. Скоро се завръщат в родината – в Устово, където момчето става обуцарски чирак. Но желанието му “да види света” го накарава да търси навън сиромашкия си късмет и той заскитва из страната. Попада в Ямбол. Отново работи като обуцар и тухларски работник, върши най-черната работа в кухнята на една гостилница. По-късно става прислужник в банка. Не му остава време само за учение – осемнайсетгодишен е все още почти неграмотен. Добри хора съзират неговите способности, насочват го към учението. Само за пет години като частен ученик завършва начално, прогимназиално и гимназиално образование. Това му дава възможност да стане архивар и машинописец, а по-късно – и да се запише да следва немска филология. Способният студент е забелязан от проф. Ст. Младенов и изпратен да завърши висшето си образование в Мюнхен – Германия. Там защитава дисертация на тема *Имената на реките в България* и получава званието доктор по сравнително индоевропейско езикознание. Върнал се в България, той работи предимно като преподавател по немски език и директор в гимназия и техникуми в Ямбол и Смолян.

Като специалист филолог д-р Саламбашев владее класическите езици – староиндийски, старогръцки, латински, руски, новогръцки, турски, есперанто. От 1956 г. той е извъншният сътрудник към Института по български език при Българска академия на науките. Член е на историко-филологическата секция на Съюза на научните работници. Награден е с медал за трудово отличие за добра педагогическа и обществена дейност, носител е на златна значка на Българския есперантски съюз.

Публицистичната и научната дейност на д-р Саламбашев обхваща около 170 заглавия, от които над 50 се отнасят за средните Родопи. Още от 1934 г. той пише във вестниците “Родопски страж”, “Родопски вик”, “Родопска мисъл”, в сп. “Родопи” отпечатва статии, в които ратува за повече просвета и култура на родопската младеж, за повече внимание и грижи към родопското население, към родопско студентство и интелегенция.

Научната дейност на д-р Саламбашев, която го определя като вещ филолог-изследвач на Родопите, започва след Девети септември. В академични издания, в сп. “Родопи”, в-к “Родопски устрем” и др. той публикува студии и статии, които го характеризират като многостранен специалист. В светлината на езиковите факти (местни названия и др.) той разкрива историческата истина на българската принадлежност на помохамеданченото родопско население.

Средица свои статии д-р Саламбашев прави не малък принос в областта на българската диалектология — посочва сходства на родопските със североруските народни говори на историческата граматика — опазва стариши падежни форми, тройното членуване, наставки с гальовно умалително значение. Несметното словесно богатство на родопските говори също е обект на проучване, ценни за българската лексикология — родопските народни имена на месеците, старобългарските думи в родопските говори, думи от чужд произход в тях и др.

Но основните съществени научни приноси на д-р Саламбашев са в областта на ономастиката (науката за имената) с нейните подразделения — топонимия (наука за местните названия), антропонимия (наука за личните, фамилните и родовите имена). Чрез изследване на местни названия той е в помощ на историята, разкрива изчезнали земеделски култури и начините за усвояване на работна земя, запознава ни със скотовъдството в миналото. Изследванията му в тази област са сумирани в два основни труда под печат: *Топонимията в землището на Райково*, *Местните имена в Смолянско*. Значителни са постиженията му и в антропонимията. Събрани са и анализирани българските фамилни имена

на родопчаните в Маданско, личните, родовите и фамилните имена в Райково.

Тази значителна по обем и научна стойност продукция ни разкрива д-р Саламбашев като филолог и краевед, посветил се в научната си дейност преди всичко на родния си край – Родопите. Несъмнено научната страст на упорития изследовател на българския език на родопското население ще роди нови плодове, които ще се наредят към досегашните, заели скромно, но завидно място в нашата езиковедска наука.

С радост и благодарността на негов някогашен ученик се заех да напиша тази бележка за д-р Саламбашев. Защото в своя дълъг преподавателски път той разпали любовта към родния език, към науката, към възвишеното и човечното в много свои възпитаници.